

De heer Leyenaar

Leraar radioschool RH, Keizersgracht, Amsterdam

Door: Coen Bulte PA3ARR

Het was die zonnige septemberdag in 1946 bij de eerste schooldag en kennismaking met de heer Leyenaar onmiddellijk duidelijk: dit was geen man om flauwe kul bij uit te halen. Gekleed in een prachtig subtropisch zomerpak, een en al, nogal luidruchtige, bedrijvigheid en opgewonden bombarie en hij liet er geen gras over groeien alvorens duidelijk te maken wat allemaal de bedoeling was.

Wat een verschil met de leraren, waarbij ik tot dan toe op school gezeten had. Zo'n exotische figuur had ik nog nooit gezien en ik, nog niet zo lang geleden ontsnapt aan de hongerwinter, bekeek het allemaal met geamuseerde verbazing.

Waarom ging een jongetje van 16 jaar in 1946 naar de school van Radio-Holland voor de opleiding voor radiotelegrafist ter koopvaardij, marconist dus? Redenen genoeg: de verte, het avontuur, elektriciteit, radiotechniek, Indië, de prachtige witte schepen aan de Java-kade, het toen indrukwekkende imago en de romantiek van het marconistenvak.

Daarvoor was je bij Leyenaar precies aan het juiste adres; hij wist exact waarom je kwam en wist deze gevoelens op meesterlijke wijze te bespelen om je resultaten te laten halen.

Hij gaf in het eerste jaar een onwaarschijnlijk aantal vakken: elektriciteitsleer, radiotechniek, seinen en opnemen, Engels, aardrijkskunde en voorschriften (internationaal overeengekomen regels voor

het radioverkeer). Hij wist een aantal van deze vakken met veel toneel en grote gedecideerdheid aan de man te brengen.

Er bestond wel een 1e graads bevoegdheid voor het radio-onderwijs, (N26a) maar ik geloof niet dat hij dat had en ik heb het idee dat hij zijn kennis goeddeels baseerde op zijn ervaringen als marconist bij de K.P.M. in Indië. Hij schijnt voor de oorlog ook nog inspecteur geweest te zijn in Priok of Makassar.

Over de vonkzender (werden in die tijd nog als noodzender gebruikt) wist hij met verve te vertellen als betrof het de grenzen van het technisch vernuft: de blusvonk, de fluitvonk etc.

Zijn grootste kracht bestond evenwel uit het op boeiende en dramatische wijze vertellen van verhalen over het marconistenvak en Indië, waarbij hij ook de 2 jongens, die een blauwe maandag in Delft hadden gestudeerd en in hun grote wijsheid wel eens hooghartig over hem deden, tot eerbied wist te brengen.

De seinlessen waren iets apart: Hij stond met een schroevendraaier op een marmeren plaat te rammen om het ritme aan te geven met als luidruchtige begeleidende tekst: "Neer op neer twee drie op twee drie neer op neer etc".

Eens de raadselachtige opmerking: "Een goed marconist kan zelfs seinen met de knop van de deur". Ook de opneemlessen waren iets bijzonders: Hij gebruikte die om in morse een volledige Maleise vocabulaire over te brengen. Ook daarvan heb ik later nog plezier gehad in Indië, toen ik op een klein schip zonder Europese tweede stuurman, ook belast werd met het proviandbeheer en dus met koks, scheepsleveranciers etc in het Maleis moest communiceren.

Radiotechniek was niet zijn sterkste punt, waardoor we daarover aan de nodige zelfstudie moesten, een vaardigheid die voor mij bij latere studies nog bijzonder vruchtbaar is gebleken.

Tot de hoogtepunten van Leyenaars dramatiek moet gerekend worden zijn behandeling van het NOODVERKEER. De eerste bestaansreden van een marconist aan boord was namelijk de mogelijkheid van het uitzenden en ontvangen van noodseinen.

Met het nodige drama werd een en ander breed uitgemeten, waarbij de marconist tot een soort held verheven werd, die om zoveel mogelijk mensen te redden langdurig op zijn post bleef en pas samen met de kapitein, als laatste het schip verliet. Maar iedereen wist daarna wel precies hoe het moest.

Wat Leyenaar ook belangrijk vond was de positie van de marconist in het rangenstelsel van een koopvaardij-schip. Hij benadrukte dat dit tussen de tweede en derde stuurman was (bij de Mij Nederland b.v. werd bij de tafelschikking daarmee inderdaad scrupuleus rekening gehouden) en dat de marconist uitsluitend aan de gezagvoerder verantwoording schuldig was.

In het algemeen was hij een vriendelijke, eerlijke, zij het enigszins bombastische man, maar soms kon hij diep beledigd zijn: We kregen ook les van Dr. Rodrigues de Pereira in EHBO en voorlichting op het gebied van geslachtsziekten e.d. Hij was een joodse arts, die in de oorlog zijn patiënten was kwijtgeraakt en die nu dus moest gaan lesgeven. Een sympathieke man met een karakteristiek puntbaardje, die evenwel moeite had met een paar rotjongens, die misbruik van de situatie maakten. Hij ging klagen bij Leyenaar. Ik zie Leyenaar nog binnenkomen: beledigd en diep bedroefd. Met de nodige pathos, vernietigende blik en half gebroken stem: "Jullie, a.s. koopvaardij-officieren, met een grote O, moeten respect hebben voor 's mans grijze haren". Als Leyenaar zo iets gezegd had was het genoeg. Dr Rodrigues heeft nooit meer last gehad.

"Een goed marconist heeft altijd de hand aan de condensator!", was een van zijn kreten. Hij kon ook rare dingen zeggen: "De marconist is de intelligentste man aan boord", daarna halfhartig toevoegend: "nou ja, na de scheepsarts natuurlijk".

Straffen deed hij nooit. Een keer evenwel waren wij, a.s. mensenredders, toen hij even afwezig was, met tomaten aan het gooien gegaan. Hij kwam onverwacht terug, overzag de puinhoop en kondigde met een "pappie is niet boos doch enigszins bedroefd"-pose aan: "Nablijven van 4 tot half zes". Tot overmaat van ramp ging mevr. Janssen (de vrouw van de directeur; de familie had een woning in de school) pannenkoeken bakken, voor ons met open ramen duidelijk zicht- en ruikbaar aan de andere kant van de lichtschacht. Dit was voor jongens van die leeftijd, die meestal om vier uur al honger begonnen te krijgen, een echte Tantalus-kwelling.

Leyenaar was een man, die je niet vergeet. Eerlijk, hardwerkend en gedreven, die op zijn geheel eigen wijze probeerde goede marconisten van ons te maken.

De Meern, 9 juni 2001
Coen Bulte, PA3ARR

Bron: HelleMonster nr 4, herfst 2001